

Карина Григорівна Шеленіна,*Харківський національний університет внутрішніх справ (ад'юнкт);* <https://orcid.org/0000-0002-7101-3787>,*e-mail: teplinskaja112@gmail.com*

СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ ЗАСУДЖЕНИМИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Досліджено практику органів досудового слідства та наукову літературу щодо встановлення та розкриття структури елементів криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі. Проаналізовано наукові думки, які розкривають поняття криміналістичної характеристики та її елементи, визначено конкретні елементи криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі.

Ключові слова: криміналістична характеристика, особа злочинця, вбивство, місця позбавлення волі.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Конституція України проголосила, що найбільшою суспільною цінністю є життя та здоров'я людини й громадянина. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя¹. Таким чином, основним завданням суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави є захист життя й здоров'я людини в усіх сферах суспільного життя.

Нашу статтю присвячено саме вбивствам, учиненим засудженими в місцях позбавлення волі, що виокремлює цю категорію кримінальних правопорушень із загальної структури вбивств наявністю особливостей окремих елементів криміналістичної характеристики.

Основні теоретичні положення криміналістичної характеристики різного типу вбивств поєднуються такими елементами, як: 1) спосіб учинення; 2) спосіб приховування; 3) місце, час та обстановка; 4) слідова картина; 5) особа злочинця; 6) особа потерпілого [1, с. 393]. Убивства, вчинені засудженими в місцях позбавлення волі, відрізняються загальною криміналістичною характеристикою від інших видів убивств мотивом вчинення, специфічним способом їх

¹ Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.

вчинення, слідовою картиною, особою злочинця, особою потерпілого та місцем учинення.

У зв'язку зі специфікою окремих елементів криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, дослідження й аналіз структурної системи таких видів кримінальних правопорушень посідають важливе місце. Їх метою яких є розроблення методичних рекомендацій щодо розслідування зазначеної категорії вбивств працівниками правоохоронних органів.

Стан дослідження проблеми

Теоретичним підґрунтям статті стали праці вчених-юристів, присвячені теоретично-прикладним засадам криміналістичної характеристики злочинів і пенітенціарної злочинності. Серед цих дослідників – Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, Л. Г. Відонов, І. А. Возгрін, А. Ф. Волобуєв, І. Ф. Герасимов, В. Г. Гончаренко, Г. А. Густов, А. В. Іщенко, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, І. М. Лузгін, Г. А. Матусовський, С. П. Мітрічев, В. А. Образцов, І. Ф. Пантелєєв, М. Я. Сегай, М. О. Селіванов, Л. О. Сергєєв, В. Г. Танасевич, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та ін. Разом із тим питання криміналістичної характеристики та методики розслідування злочинів, що вчиняються в установах виконання покарань, недостатньо розроблено. А до сьогодні в криміналістичній літературі не була об'єктом спеціального вивчення структура криміналістичної характеристики саме вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі. Усунути ці прогалини і покликана ця стаття.

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження полягає в тому, щоб, спираючись на думки окремих авторів, розкрити особливості криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі. *Завдання* дослідження – вивчення сутності та змісту криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, а також аналіз її основних елементів.

Наукова новизна дослідження

В Україні досі не було досліджено на монографічному рівні криміналістичну характеристику вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі. У статті на основі положень теорії криміналістики з узагальненням кримінальних проваджень щодо вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, та з урахуванням досвіду слідчого апарату визначено структуру криміналістичної характеристики й досліджено її сутність та зміст.

Виклад основного матеріалу

Будь-яка характеристика являє собою опис загальних ознак, властивостей і закономірностей відображення об'єкта в цілому чи

якихось його компонентів і фрагментів, якими він відрізняється від інших об'єктів навколишнього світу. Кримінальна характеристика окремих видів злочинів також має специфіку сукупності ознак, за якими відрізняються кримінальні правопорушення. Пропонуємо розглянути погляди вчених щодо сутності та змісту поняття криміналістичної характеристики злочинів. Зауважимо, що в літературі це поняття розглядається як у широкому, так і у вузькому розумінні.

І. Ф. Пантелєєв зазначає, що криміналістична характеристика повинна розглядатись як сукупність даних про злочин [2]. Видно, що науковець не повною мірою розкриває сутність і зміст цього поняття, в нього відсутня деталізація основних ознак системи, що може виокремлювати певні аспекти, за допомогою яких можна сформувати структуру криміналістичної характеристики окремих видів кримінальних правопорушень.

На думку І. Ф. Герасимова, криміналістична характеристика – це сукупність відомостей про загальні риси, типові ознаки, обставини й інші характерні особливості злочинів певного виду (групи), що мають організаційне й тактичне значення для їх розкриття [3]. Учений вже у своєму тлумаченні поняття криміналістичної характеристики говорить про виокремлення загальних ознак певного виду злочину в широкому розумінні.

На нашу думку, криміналістичну характеристику окремих видів злочину необхідно розглядати у більш широкому розумінні, що дозволить детальніше розкрити сутність її структурної системи та розробити методику розслідування вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі.

В. П. Бахін визначає криміналістичну характеристику злочинів як систему узагальнених даних про найбільш типові ознаки певного виду (групи) злочинів, які проявляються в способі та механізмі діяння, обстановці його вчинення, а також про особу злочинця й інші обставини, закономірний зв'язок між якими служить підґрунтям наукового та практичного вирішення завдань із розкриття та розслідування злочинів [4, с. 20].

Р. С. Белкін зауважує, що криміналістична характеристика злочину являє собою абстрактне наукове поняття, яке має для слідчого лише орієнтанційне значення й повинно містити в собі характеристику вихідної інформації, системи даних про спосіб учинення та приховування злочину, його типові наслідки, особу ймовірного злочинця та ймовірні мотив і мету злочину, особу ймовірної жертви злочину та про деякі обставини вчинення злочину (місце, час, обстановка) [5].

Вважаємо, що слід погодитися із твердженнями В. П. Бахіна та Р. С. Белкіна в тому, що структура криміналістичної характеристики

окремих злочинів є науковим поняттям, за допомогою якого працівники правоохоронних органів використовують для розслідування окремих видів злочинів вихідну інформацію, яка вказує на загальні ознаки елементів криміналістичної характеристики.

Отже, можна впевнено стверджувати, що як у теоретичному, так і у практичному аспекті не може існувати єдиної універсальної системи елементів криміналістичної характеристики, яку б можна було використовувати в усіх методах розслідування злочинів. Тому для формування структури криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, необхідно враховувати специфічні елементи, властиві лише цьому виду злочину.

Загальновідомо, що криміналістична характеристика злочинів суттєво впливає на організацію роботи з їх виявлення та розслідування, через що посідає важливе місце в методиці розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень. Практичне призначення цієї системи полягає в тому, що вона є робочим інструментом слідчого, який він може використовувати у процесі розслідування конкретного злочину на підставі порівняння отриманих відомостей із тими, які відображено у криміналістичній характеристиці та є притаманними саме цьому виду злочинної діяльності [6].

Досить дискусійним є питання про якісний та кількісний склад її елементів структури криміналістичної характеристики. Відповідно до точки зору Л. О. Сергєєва, елементами криміналістичної характеристики є: особливості способів учинення і слідів певних видів злочинів; обставини, що характеризують учасників злочинів та їх злочинні зв'язки; об'єктивна сторона; час, місце і обстановка вчинення злочинів; об'єкт замаху та інші, а також взаємозв'язок між указаними фактами [7]. На думку С. П. Мітрічева, під час вивчення методик розслідування окремих видів злочинів слід розглядати насамперед типові ознаки, що мають криміналістичне значення, та особливості конкретного виду злочинів, що виражаються у способах їх вчинення, характерних слідах та професійних і злочинних навичках злочинця [8]. Ми звернули увагу на те, що Л. О. Сергєєв та С. П. Мітрічев зробили спробу визначити зміст криміналістичної характеристики та назвали основні її взаємопов'язані елементи. Зміст компонентів зазначеної характеристики не є вичерпним, це лише основні напрями для визначення структури сукупності узагальнених даних системи окремих видів злочинів.

Згідно з точкою зору В. Г. Танасевича та В. О. Образцова варто виділяти такі елементи криміналістичної характеристики: а) спосіб учинення злочину; б) обстановка вчинення злочину; в) умови охорони об'єкта від замаху (включно з характеристикою осіб, пов'язаних із забезпеченням недоторканності благ, на які вчинено замах);

г) маскування, спрямоване на приховування слідів злочину й осіб, що його вчинили; г) особа злочинця і спосіб його поведінки до та після вчинення злочину [9]. Звертаємо увагу на те, що згадані науковці вже краще конкретизували у своїх працях сукупність основних елементів криміналістичної характеристики окремих видів кримінальних правопорушень.

Інші вчені вважають, що основними елементами криміналістичної характеристики вбивства є спосіб учинення вбивства, спосіб його приховування, час і місце вчинення злочину, типова слідова картина, характеристика осіб злочинця та потерпілого [10, с. 433].

Узагальнюючи погляди вчених та аналізуючи слідчу й судову практику, можемо виокремити такі елементи криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі: а) особа злочинця та його поведінка до вчинення злочину та після цього; б) місце, час та обстановка вчинення злочину; в) спосіб його учинення; г) умови охорони об'єкта; г) особа потерпілого; д) спосіб приховування злочину.

Особливу увагу необхідно приділити вивченню такого елемента криміналістичної характеристики злочинів, як особа злочинця. Незважаючи на досить широке проведення досліджень у цьому напрямку, це питання досі залишається актуальним. Вивчення особи злочинця є однією з важливих дій працівників правоохоронних органів, що в подальшому забезпечує усунення причин та умов учинення злочинів, їх рецидивів тощо. Особа злочинця – це ємне поняття, яка охоплює сутність особи, всю сукупність ознак, які її характеризують, її моральний та духовний світ у поєднанні із соціальними й індивідуальними умовами життя, що тією чи іншою мірою вплинули на вчинення злочину.

М. Т. Ведерніков зазначає, що особа злочинця – це конкретна особа, для якої є характерними прояви почуттів як в основних сферах діяльності будь-якої людини, так і в специфічній правовій сфері під час реалізації спеціального правового статусу й виконання правової соціальної ролі [11]. Зауважимо, що вчений пропонує розглядати особу злочинця як індивіда, який проявляє свої особливості у суспільстві. На нашу думку, це поняття недостатньо розкрито, адже не враховуються фактори з боку оточення та навколишнього світу (людей, держави тощо), які можуть впливати на поведінку такої особи.

Окрім дослідники зазначають, що поняття особи злочинця відображає сутність особи, яка вчинила злочин, тому йдеться про типові ознаки особи, схильної до вчинення того чи іншого виду злочину. Дані про типові мотиви злочину дозволяють у цілому окреслити потреби злочинця, що підштовхнули його до вчинення злочину, і, як

наслідок, установити основні напрямки розслідування [1, с. 394]. Ця позиція є досить зрозумілою, і ми погоджуємося, що під час вивчення особи злочинця слід ураховувати типові ознаки, які вказують на його схильність до вчинення злочину. За наявності таких рис можна встановити типові мотиви вчинення кримінального правопорушення та основні напрями розслідування злочину. В. Ф. Єрмолович указує на те, що відомості про особу злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочину становлять ті дані, що можуть допомогти визначенню ефективного шляху розшуку й викриттю злочинця та виконанню інших завдань, пов'язаних із розслідуванням кримінальної справи [12]. Зрозуміло, що встановлені відомості про особу злочинця допомагають у розслідуванні кримінального правопорушення, виборі більш точних версій учинення злочину, плануванні й організації досудового слідства та збиранні доказів. Деякі автори визначають особу злочинця як людину, яка умисно вчинила суспільно небезпечне діяння, заборонене законом, за яке передбачено кримінальну відповідальність [13]. Учені дали досить вузьке визначення поняття особи злочинця. Для встановлення відомостей про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, необхідно розуміти це поняття у широкому сенсі, що надасть змогу повністю дослідити всі фактори, що характеризуватимуть злочинця. Інші автори вважають, що злочинцем є людина, яка вчинила злочин через властиві їй психологічні особливості, антисуспільні погляди, негативне ставлення до етичних цінностей і вибір суспільно небезпечного шляху для задоволення своїх потреб або відсутність необхідної активності в запобіганні негативному результату [14]. Таку точку зору необхідно враховувати під час встановлення інформації щодо особи злочинця.

В. Ю. Шепітько, характеризуючи особу вбивці, зазначає, що останній відрізняється жорстокістю, агресивністю, низьким інтелектом і прагненням до наживи [1, с. 395].

Отже, існуючі точки зору щодо цього питання є багатогранними. Багато вчених-юристів пропонувало розглядати поняття особи злочинця в різних аспектах, які є, на нашу думку, правильними, але слід зауважити, що особа злочинця завжди є конкретною, але ця конкретність втілює в собі певні соціальні й індивідуальні якості, притаманні конкретній особі. Будучи особливою, кожна особа несе на собі відбиток тих суспільних умов, у яких вона живе й діє як свідомо, суспільна істота. Своєрідність особи засудженого злочинця проявляється насамперед у її психічному образі, як-то характер, здібності й інтереси, в установках і ставленнях, що формуються та виявляються в діяльності людини. На їх розвиток великий вплив чинить те мікросередовище (найближче й безпосереднє оточення), в якому відбувається життєдіяльність індивіда. Якщо злочинець під час відбування

покарання в місцях позбавлення волі вчиняє вбивство, то це свідчить про наслідки його інтелектуальних, моральних, розумових і фізичних можливостей, жорстокість і зухвалість, а специфічність місця вчинення кримінального правопорушення, проявляється в особливостях обстановки та у виборі особливих, притаманних лише місцям позбавлення волі предметів і способів учинення цього злочину. Дуже важливо враховувати ще й те, що особа, яка відбуває покарання в місцях позбавлення волі, вчиняє нове кримінальне правопорушення в цих само умовах.

Розглядаючи питання особи злочинця, ми доходимо висновку, що неможливо визначити конкретну класифікацію (типологію) злочинців саме у вчиненні вбивств засудженими в місцях позбавлення волі, тому що специфіку розслідування таких категорій убивств визначають своєрідні чинники, які формують оперативну обстановку у виправних установах. З огляду на особливості обстановки вчинення діянь, що аналізуються, необхідно звернути увагу на те, що більшість засуджених перебуває в стані психологічного стресу, викликаного фізичними навантаженнями, сексуальним стримуванням і відсутністю звички до тюремних звичаїв. Ці фактори самі по собі збільшують імовірність учинення засудженим насильницьких злочинів (зокрема і вбивств). Засуджений у колонії весь час перебуває в напрузі, не відчуває себе у безпеці, він повинен стежити за своєю поведінкою та кожним словом і побоюється вчинення насильства щодо нього. У співтоваристві засуджених постійно відбуваються конфлікти, які мають в умовах місць позбавлення волі особливу значимість для підтримання статусу, завоювання авторитету серед засуджених, демонстрації своєї волі й нав'язування її іншим.

Таким чином, можна констатувати, що, крім загальних обставин, що сприяють учиненню більшості насильницьких злочинів, існують спеціальні, характерні тільки для злочинів, що вчиняються у виправних установах.

Також слід ураховувати термін відбуття покарання у місцях позбавлення волі, адже його можна умовно поділити на три етапи: перший (адаптація), на якому засуджений знайомиться з умовами свого найближчого життя, намагається проявити себе серед інших засуджених або замикається у собі, засуджений; другий етап (основний), на якому він набуває певний статус серед інших засуджених і виконує певні обов'язки залежно від свого статусу; третій етап (заклучний), на якому засуджений уже все знає про правила поведінки в місцях позбавлення волі, має певний статус серед засуджених і вимагає виконання певних обов'язків від тих, які прибули до установи виконання покарань для відбуття покарання, тобто перебувають на першому етапі свого терміну.

Виходячи з вищевикладеного, робимо висновок, що вбивства, вчинені засудженими в місцях позбавлення волі, можуть скоювати на будь-якому етапі відбуття покарання, це залежатиме від особи злочинця (характер, риси поведінки, демографічні, соціальні, інтелектуальні, моральні тощо аспекти його життя як в умовах проживання в суспільстві, так і в умовах виправних закладів; кількість судимостей і термін відбування покарання тощо). Можна виділити тільки основні риси особи злочинця, який вчиняє таке кримінальне правопорушення: зухвалість, жорстокість, цинізм, неповага до суспільства, егоїзм, холоднокрівність, відсутність належного самоконтролю, дратівливість, аморальність, схильність до насильства, відсутність жалю до потерпілого, асоціальний спосіб життя тощо.

Розглянемо також інші елементи криміналістичної характеристики. Так, спосіб учинення злочину – сукупність (система) прийомів і методів, послідовність дій чи використання засобів, а також знарядь, за допомогою яких досягається злочинна мета [15, с. 122]. Важливо з'ясувати, як саме вбивство було вчинено, адже способи бувають надзвичайно різноманітними: застосування вогнепальної або холодної зброї, удавлення зашморгом, побиття, дія високої температури або небезпечної для життя речовини тощо. Спосіб учинення злочину може вказати на особу злочинця й дозволяє висунути версії щодо вбивці та щодо мотивів учинення цього кримінального правопорушення.

Час учинення злочину – це певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого вчиняється суспільно небезпечне діяння й настають суспільно небезпечні наслідки. Місце вчинення злочину – це певна територія або інше місце, де вчиняється суспільно небезпечне діяння та настають його суспільно небезпечні наслідки. Обстановка вчинення злочину – це конкретні об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється злочин [15, с. 123].

Зазвичай засуджений обирає час, коли немає свідків, коли потерпілий не відчуває загрози своєму життю та здоров'ю, або заскочує його зненацька; нерідко це вечірня або нічна пора доби. Місце вбивства – це найчастіше безлюдна місцевість (приміщення). Як і обстановка, воно є надзвичайно важливим джерелом інформації, оскільки містить велику кількість слідів і речових доказів. Вибір часу, місця й обстановки вчинення засудженим вбивства також має взаємозв'язок з його особою. Засуджений-вбивця, який перебуває в специфічних умовах, маючи вже усталені характерні риси поведінки, володіючи певним досвідом учинення кримінальних правопорушень та статусом, отриманим у місцях позбавлення волі, обов'язково готуватиметься до вчинення вбивства, тобто досить ретельно обиратиме час, місце й обстановку для цього. Також можна помітити певні

зміни у поведінці такої особи – вона стає більш обережною у своїх діях і висловлюваннях; помічається зміна й у контактуванні з працівниками виправних колоній.

Засобами вчинення злочину вважаються предмети матеріального світу, які застосовує злочинець під час вчинення суспільно-небезпечного діяння. Знаряддя – предмети, завдяки використанню яких особа чинить фізичний (зазвичай руйнівний) вплив на матеріальні об'єкти; ними можуть бути вогнепальна та холодна зброя, інструменти, транспортні засоби, різні пристрої, технічне обладнання тощо. До інших засобів учинення злочину, тобто засобів у вузькому значенні слова, можна віднести підроблені документи та формений одяг [15, с. 123]. Якщо правоохоронні органи матимуть інформацію щодо засобів і знарядь учинення вбивства в місцях позбавлення волі, то це звузить коло осіб, які могли вчинити вбивство. Йдеться про конкретні предмети матеріального світу та можливість їх використання, якщо засуджений-вбивця має якусь професію, яка потребує певних навичок, то в разі скоєння вбивства він обов'язково скористається ними та вчинить протиправне злочинне діяння на рівні професіонала (наприклад, якщо засуджений має професію й досвід роботи з обробки м'яса, то під час вчинення вбивства він обов'язково застосує ці навички), що характеризуватиме особу злочинця та звузить коло підозрюваних у вчиненні вбивства.

Також суттєве значення мають сліди, які залишає злочинець на місці вчинення кримінального правопорушення. М. В. Салтевський пропонує називати слідовою картиною злочину єдність матеріальних та ідеальних слідів злочину, під якою розуміє матеріальну й ідеальну слідову обстановку, що відображає та зберігає різноманітну інформацію про конкретну подію злочину й особу, яка його вчинила [16, с. 148–151]. На наш погляд, вчений визначив поняття слідової картини досить зрозуміло. На думку В. О. Коновалової, слідова картина злочину стала новим елементом криміналістичної характеристики та являє собою комплекс слідів, які відображають картину події злочину та поведінку суб'єкта на місці злочину й дозволяють висунути найбільш обґрунтовані версії щодо його вчинення [17]. Слідову картину події утворюють обставини та сліди події кримінального правопорушення. Їх виявлення, аналіз і встановлення причинних зв'язків допомагають відтворити картину події. Дослідження слідів і речових доказів убивства, вчиненого засудженими в місцях позбавлення волі, може вказувати на особу злочинця.

Особа потерпілого – це людина, щодо якої застосовується протиправне, винне діяння; вони нерідко вказує на особу злочинця (зв'язки потерпілого з особою злочинця, характер їхніх стосунків, мотиви вбивства). У разі розслідування вбивств, учинених

засудженими в місцях позбавлення волі, особа потерпілого є також специфічною, адже в 80 % злочини такої категорії спрямовано проти інших засуджених, 10 % – проти працівників виправних колоній, 5 % – проти своїх родичів [15, с. 98]. Особа потерпілого – це доволі значущий елемент криміналістичної характеристики, адже вона прямо пов'язується з особою злочинця, що допоможе встановити їх взаємозв'язок і мотив учинення вбивства.

Приховування злочинів протидіє швидкому та повному розкриттю кримінальних правопорушень, виявленню винних і забезпеченню правильного застосування норм закону. Під ним розуміють дії, які ускладнюють установлення не лише самої події вчинення злочину, але і його окремих обставин [16, с. 110]. Зазвичай такі дії пов'язано з бажанням убивці уникнути відповідальності, заперечити свою причетність до вчинення злочину. Найтрадиційнішими способами приховування є знищення слідів злочину, приховування або знищення знарядь і засобів його вчинення, інсценування вбивства з наданням вигляду нещасного випадку чи самогубства, знищення трупа (спалювання, розчленування, втоплення, закопування тощо), його спотворення з метою приховування особи потерпілого та ін. У випадку з убивством, учиненим засудженим у місцях позбавлення волі, способи приховування залишаються в основному такими ж само як і в разі вчинення вбивства поза межами місць позбавлення волі.

На наш погляд, варто приділити увагу ще такому елементу криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, як умови охорони об'єкта. Треба пам'ятати, що така категорія злочинів учиняється у специфічній обстановці (в місцях позбавлення волі), при цьому працівники виправних колоній повинні забезпечувати порядок серед засуджених та їх нормальне ставлення один до одного. Якщо нагляд за засудженими здійснюється не належним чином, то це може бути однією з причин їх спонукання до вчинення вбивства.

Висновки

Викладене вище надає можливість стверджувати, що структура криміналістичної характеристики окремих злочинів є науковим поняттям, за допомогою якого працівники правоохоронних органів використовують під час розслідування окремих видів злочинів вихідну інформацію, яка вказує на загальні ознаки елементів криміналістичної характеристики. У теоретичному та практичному аспекті не існує єдиної універсальної системи елементів криміналістичної характеристики, яку б можна було використовувати в усіх методах розслідування злочинів.

До елементів криміналістичної характеристики вбивств, учинених засудженими в місцях позбавлення волі, на нашу думку, належать такі: а) особа злочинця та його поведінка до вчинення злочину й після нього; б) місце, час та обстановка учинення злочину; в) спосіб учинення злочину; г) умови охорони об'єкта; ґ) особа потерпілого, д) спосіб приховування злочину.

Дослідження дозволило визначити низку питань, вирішення яких може сприяти вдосконаленню процедур виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з убивствами, учиненими засудженими в місцях позбавлення волі.

Список бібліографічних посилань: 1. Криміналістика : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Ін Юре, 2004. С. 393–395. 2. Пантелеев И. Ф. Теоретические проблемы советской криминалистики : учеб. пособие. М. : ВЮЗИ, 1980. С. 37. 3. Герасимов И. Ф. Криминалистическая характеристика преступлений в методике расследования. М. : Юрист, 1976. С. 23. 4. Бахин В. П. Криминалистическая характеристика преступлений как элемент расследования. *Вестник криминалистики*. 2000. Вып. 1. С. 16–22. 5. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. М. : Юрист, 1997. Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. С. 305. 6. Синчук В. А. Кореляційні залежності між елементами криміналістичної характеристики та їх використання у методиці розслідування вбивств : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. С. 10. 7. Сергеев А. А. Сущность и значение криминалистической характеристики преступлений. Руководство для следователей. М. : Юрид. лит., 1971. С. 154. 8. Советская криминалистика. Ч. 1 / под ред. С. П. Митричева и Н. В. Терзиева. М. : ВЮЗИ, 1958. С. 165. 9. Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів : навч. посіб. Київ : Правник, 1997. С. 23–25. 10. Пясковський В. В. Розслідування вбивств // Криміналістика : підручник / Нац. акад. внутр. справ. Київ : Центр учб. літ., 2015. Глава 31. С. 432–447. 11. Ведерников Н. Т. Место и роль личности обвиняемого в предмете доказывания по уголовному праву. *Государство и право*. 2003. № 6. С. 45–49. 12. Ермолович В. Ф. Криминалистическая характеристика преступлений : моногр. Минск : Амалфея, 2001. С. 194. 13. Криминология : учеб. / под ред. И. И. Карпеца, В. Н. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецова, А. Б. Сахарова. М. : Юрист, 1976. С. 144. 14. Антонян Ю. М., Кудрявцев В. Н., Эминов В. Е. Личность преступника : моногр. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. С. 16. 15. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ : Юрінком Інтер ; Харків : Право, 2005. С. 98, 122, 123. 16. Салтєвський М. В. Криміналістика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Харків : Консум ; Основа, 1999. 416 с. 17. Коновалова В. О. Вбивство: мистецтво розслідування : монографія. Київ : Факт, 2001. С. 25.

Надійшла до редакції 09.12.2018

Shelenina K. H. The structure of forensic characteristics of murders committed by convicts in prisons

In order to keep and strengthen law and order in prisons it is very important to have both the final results of investigating crimes committed by convicts, and the results of certain procedural actions that ensure the timeliness and validity of criminal proceedings, the rapid establishment of a perpetrator by the help of evidence, to take necessary measures for his isolation from other convicts, the urgency of identifying and eliminating the causes and conditions that contributed to the commission of a crime. Investigation of a crime in accordance with the above mentioned requirements allows completely, comprehensively and objectively to establish the circumstances, which are subject to proving within criminal proceedings. Preliminary clarification of such circumstances is a necessary precondition for proper hearing the case by the court and the appointment of legal and substantiated criminal penalties for guilty party. This allows to achieve the objectives of general and special crime prevention by persons held in prisons in the most effective method.

The author of the article has analyzed the practice of pre-trial investigation agencies and scientific views regarding the establishment and disclosure of the structure of the elements of forensic characteristic of murders committed by convicts in prisons. The notion of the structure as a system of elements of forensic characteristic has been defined and solved. The author of the dissertation has analyzed scientific thoughts, which reveal the notion of forensic characteristic, as well as its elements and defines the specific elements of forensic characteristic of murders committed by convicts in prisons.

In the author's opinion, the elements of forensic characteristic of murders committed by convicts in prisons include the following: a) offender's personality and his behavior towards the commission of a crime and after; b) place, time and circumstances of committing a crime; c) the method of committing a crime; d) the conditions for the protection of the object; e) victim's personality; f) method of withholding a crime.

The study allowed to identify a number of issues, the solution of which may assist to improve the procedures for detecting and investigating criminal offenses related to murders committed by convicts in prisons.

Keywords: forensic characteristic, offender's personality, murder, prisons.

